

Հաստատված է
Պետության և իրավունքի
տեսության և սահմանադրական
իրավունքի ամբիոնի 17. 02. 2020 թ.
նիստում (արձ. թիվ 10)
Ամբիոնի պետ՝

(ստորագրություն)

.....
(ամիս ամսաթիվ)

**ՀՀ ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԿՐԹԱՀԱՄԱԼԻՐ
ԱՌԱՐԿԱՅԱԿԱՆ ՆԿԱՐԱԳԻՐ**

(Կազմվել է ուսումնական ծրագրի նախագծի հիման վրա)

ԱՌԱՐԿԱՅԻ ԱՆՎԱՆՈՒՄ	Պետության և իրավունքի տեսություն 2
ԱՌԱՐԿԱՅԻ ԴԱՍԻՉ	
ՖԱԿՈՒԼՏԵՏ	Իրավագիտություն, հեռակա ուսուցում
ՄԱՍՆԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ	Իրավագիտություն
ԱՄԲԻՈՆ	Պետության եվ իրավունքի տեսության եվ սահմանադրական իրավունքի ամբիոն E-mail: pitambion@mail.ru
ՀԵՂԻՆԱԿ/ՆԵՐ	Ռ. Մարանդյան (ի.գ.թ.) E-mail: rmarandyan@mail.ru, հեռ. 055 95 63 86
ՈՒՍ.ՏԱՐԻ/ԿԻՍԱՄՅԱԿ	1-ին կուրս, 2-րդ կիսամյակ
ԿՐԹԱԿԱՆ ԱՍՏԻՃԱՆ	բակալավր

ԿՐԵԴԻՏՆԵՐ	3 (երեք)
ԴԱՍԱԺԱՄԵՐԻ ԲԱՇԽՈՒՄ ԵՎ ՍՈՎՈՐՈՂՆԵՐԻ ՀԵՏ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՁԵՎԵՐԸ	«Պետության և իրավունքի տեսություն 2» դասընթացի ընդհանուր ծավալը կազմում է 90 ժամ, որից 8 ժամ դասախոսություն, 2 ժամ սեմինար պարապմունք, 80 ժամ ինքնուրույն աշխատանք: Ինքնուրույն աշխատանքի համար նախատեսված ժամերին սովորողը կատարում է գրականության ընթերցում և մշակում, վերլուծական, հետազոտական աշխատանք, դասախոսի հանձնարարությամբ կարող է գրել ռեֆերատներ և էսսեներ, պատրաստվում է հաջորդ դասին: Լսարանային դասերը կայանում են շաբաթը չորս լսարանային ժամ տևողությամբ: Դասընթացն ավարտվում է կիսամյակի վերջում քննություն հանձնելով:
ՄՈՒՏՔԱՅԻՆ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐ	Դասընթացը կառուցվում է հանրակրթական ավագ դպրոցում «Հասարակագիտություն» առարկայից ձեռք բերված գիտելիքների հիման վրա:

	<ul style="list-style-type: none"> • ուսումնասիրել իրավունքի աղբյուրի հասկացությունը և տեսակները, • սահմանել իրավունքի համակարգի հասկացությունը, • վեր հանել իրավունքի համակարգի կառուցվածքը, հանրային և մասնավոր, միջազգային և ներպետական իրավունքների հարաբերակցությունը, • սահմանել իրավահարաբերության հասկացությունը, ուսումնասիրել դրա տեսակները, կառուցվածքային տարրերը, իրավաբանական փաստի հասկացությունը և տեսակները, • սահմանել իրավագիտակցության հասկացությունը, ուսումնասիրել դրա կառուցվածքը, տեսակները, իրավական մշակույթը, իրավական ժխտողականությունը, գաղափարապաշտությունը և իրավաբանական կրթությունը, • սահմանել իրավական վարքագծի հասկացությունը, ուսումնասիրել դրա տեսակները, • ուսումնասիրել իրավաբանական պատասխանատվությունը պետական հարկադրանքի համակարգում:
<p>ԿՐԹԱԿԱՆ ԵԼՔԱՅԻՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐ</p> <p><i>Կարողանա՝</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. սահմանել իրավունքի հասկացությունը, վերլուծել դրա հատկանիշները, բացահայտել իրավունքի էությունը և արժեքը, 2. սահմանել իրավունքի սկզբունքների հասկացությունը, ներկայացնել դրանց տեսակները, վերլուծել իրավունքի սկզբունքների և իրավական արժանիքների հարաբերակցությունը, 3. բացահայտել սոցիալական կարգավորման համակարգում իրավունքի տեղը և դերը, 4. սահմանել իրավունքի գործառույթների հասկացությունը, ներկայացնել դրանց համակարգը, 5. սահմանել իրավական նորմի հասկացությունը, ներկայացնել դրա կառուցվածքը և տեսակները, 6. սահմանել իրավունքի աղբյուրի հասկացությունը, ներկայացնել դրա տեսակները, 7. սահմանել իրավունքի համակարգի հասկացությունը, ներկայացնել դրա կառուցվածքը, տարբերակել հանրային և մասնավոր, միջազգային և ներպետական իրավունքները, 8. սահմանել իրավահարաբերության հասկացությունը, ներկայացնել դրա տեսակները և կառուցվածքը, 9. սահմանել իրավագիտակցության հասկացությունը, ներկայացնել դրա կառուցվածքը, տեսակները, իրավական մշակույթը, 10. սահմանել իրավական վարքագծի հասկացությունը, ներկայացնել դրա տեսակները, 11. մատնանշել պետական հարկադրանքի համակարգում իրավաբանական պատասխանատվության առանձնահատկությունները, ներկայացնել իրավաբանական պատասխանատվության սկզբունքները տեսակները:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ	
Հիմնական	<ol style="list-style-type: none"> 1. Պետության և իրավունքի տեսություն: Ուս. ձեռնարկ / Հեղ. խումբ: Գիտ. խմբ.՝ Ա. Ղամբարյան, Մ. Մուրադյան, Երևան, «Լուսաբաց» հրատ, 2014, 692 էջ, 2. Պետության և իրավունքի տեսություն: Ուս. ձեռնարկ / Հեղ. խումբ: Գիտ. խմբ.՝ Ա. Ղամբարյան, Մ. Մուրադյան, 2-րդ լրամշակված հրատ., Երևան,

	<p>«Լուսարաց» հրատ, 2016, 628 էջ,</p> <p>3. Վաղարշյան Ա., Պետության և իրավունքի տեսություն - 1 / Դասախոսություններ, ԵՊՀ, Եր.: Հեղինակային հրատարակություն, 2013, 224 էջ,</p> <p>4. Վաղարշյան Ա., Պետության և իրավունքի տեսություն - 1 / Դասախոսություններ, ԵՊՀ, Եր.: Հեղինակային հրատարակություն, 2016, 280 էջ,</p> <p>5. Матузов Н. И., Малько А. В. Теория государства и права. Курс лекций. М., Изд-во «Юристь», 1997, 672 стр.</p> <p>6. Хропанюк В. Н., Теория государства и права / Учебник, 3-е изд., доп. и испр., М., Изд-во «Омега-Л», 2008, 384 стр.,</p> <p>7. Общая теория права и государства: Учебник для вузов / В. С. Нерсисянц, М., Изд-во «Норма: НИЦ ИНФРА-М», 2015, 560 стр.:</p>
<p>Լրացուցիչ</p>	<p>1. Վաղարշյան Ա., «Իրավունք» հասկացության տեսամեթոդական և գործնական նշանակությունը // «Բանբեր Երևանի համալսարանի», «Իրավագիտություն», Երևան, 2014, 144.3, (№ 3), էջեր 3-13,</p> <p>2. Վաղարշյան Ա., Իրավունքի աղբյուրների ու իրավական կարգավորման միջոցների հարաբերակցությունը և հասարակական հարաբերությունների կարգավորման ստորակարգությունը // Պետություն և իրավունք, Երևան, 2006, թիվ 2-3 (32-33), էջեր 5-11,</p> <p>3. Керимов Д.А. Проблемы общей теории государства и права: Учеб. пособие, М., 2000. 179 стр.,</p> <p>4. Лебедев В. А. // Государственная власть как форма выражения публичной власти / Вестник Челябинского государственного университета, 2010, № 25 (206) Право, Вып 25, стр. 5-9,</p> <p>5. Мелехин А. В., Теория государства и права: Учебник, М., Маркет ДС, 2007, 640 стр.,</p> <p>6. Венгеров А. Б., Теория государства и права: Учебник для юридических вузов. 3-е изд., М., Юриспруденция, 2000, 528 стр,</p> <p>7. Матузов Н. И., Малько А. В. Теория государства и права. М., Изд-во «Юристь», 2004, 512 стр.,</p> <p>8. Абдулаев М. И., Теория государства и права: Учебник для высших учебных заведений, М., Финансовый контроль, 2004, 410 стр.:</p>

<p>ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ԲԱՂԱԴԻԻՉՆԵՐ ԵՎ ԿՇԻՌ</p>	<p>Քննություն («Գերազանց», «Լավ», «Բավարար» կամ «Անբավարար»):</p>
<p>ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՉԱՓԱՆԻՇՆԵՐ / ՄԵԽԱՆԻՉՄՆԵՐ</p>	<p>Սովորողը դասընթացից կարող է հանդես բերել մինչև 100% (ստուգված) առաջադիմություն:</p> <p>Սովորողների գիտելիքները, ունակությունները և հմտությունները գնահատվում են «Գերազանց», «Լավ», «Բավարար» կամ «Անբավարար»:</p> <p>Սովորողների գիտելիքները գնահատվում են հետևյալ չափանիշներով՝</p> <p>ա) «Գերազանց», եթե ունկնդիրը խոր և հիմնավոր է յուրացրել ամբողջ ծրագրային նյութը, սպառիչ, հաջորդական, գրագետ ու տրամաբանորեն կառուցված է շարադրում այն, չի դժվարանում պատասխանել, երբ ձևափոխվում է առաջադրանքը, ճիշտ է հիմնավորում պատասխանը, ընդունակ է ինքնուրույն ընդհանրացնել և շարադրել նյութը՝ սխալներ թույլ չտալով.</p> <p>բ) «Լավ», եթե սովորողը հիմնավոր գիտի ծրագրային նյութը, գրագետ է և ըստ էության շարադրում է այն, հարցին պատասխանելիս թույլ չի տալիս էական անճշտություններ, կարողանում է տեսական դրույթները ճիշտ</p>

	<p>տեղայնացնել կոնկրետ օրինակներում.</p> <p>գ) «Բավարար», եթե սովորողը յուրացրել է միայն հիմնական նյութը, բայց չգիտի դրա առանձին մանրամասները, թույլ է տալիս անճշտություններ, ոչ ճիշտ ձևակերպումներ, խախտում է ուսումնական նյութի շարադրման հաջորդականությունը.</p> <p>դ) «Անբավարար», եթե սովորողը չգիտի ծրագրային նյութի զգալի մասը, թույլ է տալիս էական սխալներ:</p>
ԱՅԼ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	
Ներկայություն	<p>Դասապլանի որևէ փոփոխություն նախօրոք կտեղեկացվի սովորողին:</p> <p>Սովորողի՝ դասերին ներկայությունը բխում է նրա իսկ շահերից, քանի որ ներկայությունը ենթադրում է ունկնդրում, մասնակցություն քննարկումներին, չհասկացված կամ վատ հասկացված խնդիրների պարզաբանում, ինքնուրույն աշխատանքների հանձնում: Սովորողն այս դեպքում հնարավորություն է ունենում լսել ոչ միայն ծրագրային նյութը, այլև՝ մասնակցել քննարկումներին, բանավեճերին, անել ինքնուրույն դատողություններ և հայտնել սեփական տեսակետը:</p>
Գրավոր աշխատանքներին ներկայացվող պահանջներ	<p>Գրավոր աշխատանքների ժամանակ արգելվում է ծածկագրերից օգտվելը: Ծածկագրի հայտնաբերման դեպքում աշխատանքը գնահատվում է զրո միավոր:</p>
Ինքնուրույն և գործնական աշխատանքներ	<p>Ինքնուրույն աշխատանքները անհրաժեշտ է կատարել առանց կողմնակի միջամտության և հանձնել դրանք նշված ժամանակահատվածում:</p> <p>Ինքնուրույն աշխատանքում արգելվում է գրագողությունը: Այլոց մտքերը օգտագործելու դեպքում սովորողը պարտավոր է նշել աղբյուրը ըստ ընդունված ակադեմիական ձևաչափի:</p>

ԹԵՄԱՏԻԿ ՏՐՈՒՄԱՆ ՔԱՐՏԵԶ

Թեմա 1 Իրավունքի հասկացությունը և էությունը, իրավունքի սկզբունքները (2 ժամ դասախոսություն)	
Թեմայի հարցերը	Դասավանդման և գնահատման մեթոդաբանություն
<ol style="list-style-type: none"> 1. Իրավունքի հասկացությունը և հատկանիշները 2. Իրավունքի էությունը 3. Իրավունքի արժեքը 4. Իրավունքի սկզբունքների հասկացությունը և նշանակությունը 5. Իրավունքի սկզբունքների տեսակները 6. Իրավունքի սկզբունքներ և իրավական աքսիոմաներ 	<p>Հարցեր 1-5 – ներկայացվում է դասախոսություն՝ սովորողների ուշադրությունը հրավիրելով առանցքային հարցերի վրա:</p> <p>Հարց 6 – ինքնուրույն աշխատանք. սովորողները ծանոթանում են գրականությանը՝ իրավունքի սկզբունքների և իրավական աքսիոմաների էության և հարաբերակցության վերաբերյալ ավելի խորը գիտելիքներ ձեռք բերելու համար:</p>

Թեմա 2 Իրավունքը սոցիալական նորմերի համակարգում, իրավունքի գործառույթները, իրավական նորմ (2 ժամ դասախոսություն)	
Թեմայի հարցեր	Դասավանդման և գնահատման մեթոդաբանություն
<ol style="list-style-type: none"> 1. Սոցիալական կարգավորման հասկացությունը, սոցիալական կարգավորիչների տեսակները և գործառույթները 2. Իրավունքի և բարոյականության հարաբերակցությունը 3. Իրավունքի և սոցիալական այլ կարգավորիչների հարաբերակցությունը 4. Իրավունքի գործառույթների հասկացությունը և սոցիալական նշանակությունը 5. Իրավունքի գործառույթների համակարգը 6. Իրավունքի հատուկ իրավաբանական գործառույթների ընդհանուր բնութագիրը 7. Իրավական նորմի հասկացությունը և հատկանիշները 8. Իրավական նորմի կառուցվածքը 9. Իրավական նորմերի տեսակները 	<p>Հարցեր 1-5 – ներկայացվում է դասախոսություն:</p> <p>Հարցեր 6-9 – ինքնուրույն աշխատանք. սովորողները ծանոթանում են գրականությանը՝ իրավունքի հատուկ իրավաբանական գործառույթների ընդհանուր բնութագրի և իրավական նորմի վերաբերյալ ավելի խորը գիտելիքներ ձեռք բերելու համար:</p>

Թեմա 3 Իրավունքի աղբյուրները, իրավունքի համակարգը, իրավահարաբերություն (2 ժամ դասախոսություն)	
Թեմայի հարցեր	Դասավանդման և գնահատման մեթոդաբանություն
<ol style="list-style-type: none"> 1. Իրավունքի աղբյուրի հասկացությունը և տեսակները 2. Նորմատիվ իրավական ակտ 3. Նորմատիվ պայմանագիր 4. Դատական նախադեպ 5. Իրավական սովորույթ 	<p>Հարցեր 1-6 - անցկացվում է դասախոսություն:</p> <p>Հարցեր 3-15 - ինքնուրույն աշխատանք. ուսանողները ծանոթանում են գրականությանը՝ իրավունքի նշված աղբյուրների, իրավունքի համակարգի և իրավահարաբերության հասկացության ու կառուցվածքի վերաբերյալ ավելի խորը</p>

<ol style="list-style-type: none"> 6. Իրավական դոկտրինը 7. Իրավունքի համակարգի հասկացությունը և կառուցվածքային տարրերը 8. Հանրային իրավունք և մասնավոր իրավունք 9. Միջազգային իրավունք և ներպետական իրավունք 10. Իրավահարաբերություն հասկացությունը և հատկանիշները 11. Իրավահարաբերության տեսակները 12. Իրավահարաբերություն սուբյեկտ: Իրավասուբյեկտություն 13. Իրավահարաբերության օբյեկտ 14. Իրավահարաբերություն բովանդակություն 15. Իրավաբանական փաստի հասկացությունը և տեսակները 	<p>գիտելիքներ ձեռք բերելու համար:</p>
--	---------------------------------------

Թեմա 4 Իրավագիտակցություն, իրավական մշակույթ և իրավաբանական կրթություն, իրավական վարքագիծ և իրավաբանական պատասխանատվությունը պետական հարկադրանքի համակարգում (2 ժամ դասախոսություն, 2 ժամ սեմինար պարապմունք)	
Թեմայի հարցեր	Դասավանդման և գնահատման մեթոդաբանություն
<ol style="list-style-type: none"> 1. Իրավագիտակցության հասկացությունը, կառուցվածքը և տեսակները 2. Իրավական մշակույթ 3. Իրավական ժխտողականություն (նիհիլիզմ) և գաղափարապաշտություն (իդեալիզմ) 4. Իրավաբանական կրթություն 5. Իրավական վարքագծի հասկացությունը և տեսակները 6. Իրավաչափ վարքագծի հասկացությունը և տեսակները 7. Իրավախախտման հասկացությունը, կազմը և տեսակները 8. Իրավունքի չարաշահում 9. Օբյեկտիվորեն հակաիրավական (առանց մեղքի) վարքագիծ 10. Պետական հարկադրանքի հասկացությունը, հատկանիշները և տեսակները 11. Իրավաբանական պատասխանատվության հասկացությունը, հատկանիշները և նպատակները 12. Իրավաբանական պատասխանատվության սկզբունքները 13. Իրավաբանական պատասխանատվության տեսակները 	<p>Հարցեր 1-5 - անցկացվում է դասախոսություն: Հարցեր 2-13 - ինքնուրույն աշխատանք. ուսանողները ծանոթանում են անհրաժեշտ գրականությանը՝ իրավական մշակույթի, իրավական ժխտողականության և գաղափարապաշտության ձևավորման վրա ազդող գործոնների, իրավաբանական կրթության արդի հիմնախնդիրների, իրավական վարքագծի հասկացության և տեսակների, պետական հարկադրանքի համակարգում իրավաբանական պատասխանատվության վերաբերյալ ավելի խորը գիտելիքներ ձեռք բերելու համար:</p> <p>Հարցեր 1-7 – սեմինար պարապմունք: Սովորողների հարցման, ինչպես նաև խմբային քննարկման միջոցով կատարվում է դասավանդված նյութի և ինքնուրույն աշխատանքի արդյունքների ամփոփում, պարզվում է դրանց յուրացման աստիճանը:</p>

Հարցաշար
«Պետության և իրավունքի տեսություն 2» դասընթացի քննության

1. Պետության և իրավունքի տեսությունը որպես հումանիտար գիտություն
2. Պետության և իրավունքի տեսությունը որպես հիմնարար իրավաբանական գիտություն

3. Պետության և իրավունքի տեսության առարկայի բնութագիրը
4. Պետության և իրավունքի տեսության մեթոդները
5. Պետության և իրավունքի տեսության ուսումնական դասընթացը
6. Նախապետական շրջանի իշխանության և սոցիալական նորմերի ընդհանուր բնութագիրը
7. Պետության և իրավունքի առաջացումը
8. Պետության առաջացման «արևելյան» ճանապարհը
9. Պետության առաջացման «արևմտյան» ճանապարհը
10. Պետության առաջացման հիմնական տեսությունները
11. Պետությունը որպես հասարակական-քաղաքական երևույթ
12. Պետության հասկացությունը և հատկանիշները
13. Պետության էությունը
14. Պետության և իրավունքի հարաբերակցությունը
15. Պետության տիպաբանության հասկացությունը և նպատակը
16. Պետության տիպաբանության ֆորմացիոն մոտեցումը
17. Պետության տիպաբանության քաղաքակրթական (ցիվիլիզացիոն) մոտեցումը
18. Պետական իշխանության հասկացությունը
19. Պետական իշխանության տնտեսական, սոցիալական և բարոյաքաղաքական հիմունքները
20. Իշխանահարաբերություններ
21. Պետական իշխանության իրականացման մեթոդները
22. Պետական իշխանության լեգիտիմությունը և լեգալությունը
23. Իշխանությունների միասնականությունն ու տարանջատումը
24. Պետության գործառույթների հասկացությունը
25. Պետության գործառույթների համակարգը
26. Պետության ձևի հասկացությունը և տարրերը
27. Պետության կառավարման ձևը
28. Պետության կառուցվածքի ձևը
29. Պետական ռեժիմի ձևը
30. Պետության մեխանիզմի հասկացությունը և էությունը
31. Պետության մեխանիզմի կազմակերպման և գործունեության սկզբունքները
32. Պետության մեխանիզմի կառուցվածքը
33. Պետական մարմին: Հասկացությունը և տեսակները
34. Բյուրոկրատիզմը պետական մեխանիզմում
35. Իրավունքի հասկացությունը և հատկանիշները
36. Իրավունքի էությունը
37. Իրավունքի արժեքը
38. Իրավունքի սկզբունքների հասկացությունը և նշանակությունը
39. Իրավունքի սկզբունքների տեսակները
40. Իրավունքի սկզբունքներ և իրավական արքիոմաներ
41. Սոցիալական կարգավորման հասկացությունը, սոցիալական կարգավորիչների տեսակները և գործառույթները
42. Իրավունքի և բարոյականության հարաբերակցությունը
43. Իրավունքի և սոցիալական այլ կարգավորիչների հարաբերակցությունը
44. Իրավունքի գործառույթների հասկացությունը և սոցիալական նշանակությունը
45. Իրավունքի գործառույթների համակարգը
46. Իրավունքի հատուկ իրավաբանական գործառույթների ընդհանուր բնութագիրը
47. Իրավական նորմի հասկացությունը և հատկանիշները
48. Իրավական նորմի կառուցվածքը

49. Իրավական նորմերի տեսակները
50. Իրավունքի աղբյուրի հասկացությունը և տեսակները
51. Նորմատիվ իրավական ակտ
52. Նորմատիվ պայմանագիր
53. Դատական նախադեպ
54. Իրավական սովորույթ
55. Իրավական դոկտրինը
56. Իրավունքի համակարգի հասկացությունը և կառուցվածքային տարրերը
57. Հանրային իրավունք և մասնավոր իրավունք
58. Միջազգային իրավունք և ներպետական իրավունք
59. Իրավահարաբերության հասկացությունը և հատկանիշները
60. Իրավահարաբերության տեսակները
61. Իրավահարաբերության սուբյեկտ: Իրավասուբյեկտություն
62. Իրավահարաբերության օբյեկտ
63. Իրավահարաբերության բովանդակություն
64. Իրավաբանական փաստի հասկացությունը և տեսակները
65. Իրավագիտակցության հասկացությունը, կառուցվածքը և տեսակները
66. Իրավական մշակույթ
67. Իրավական ժխտողականություն (նիհիլիզմ) և գաղափարապաշտություն (իդեալիզմ)
68. Իրավաբանական կրթություն
69. Իրավական վարքագծի հասկացությունը և տեսակները
70. Իրավաչափ վարքագծի հասկացությունը և տեսակները
71. Իրավախախտման հասկացությունը, կազմը և տեսակները
72. Իրավունքի չարաշահում
73. Օբյեկտիվորեն հակաիրավական (առանց մեղքի) վարքագիծ
74. Պետական հարկադրանքի հասկացությունը, հատկանիշները և տեսակները
75. Իրավաբանական պատասխանատվության հասկացությունը, հատկանիշները և նպատակները
76. Իրավաբանական պատասխանատվության սկզբունքները
77. Իրավաբանական պատասխանատվության տեսակները